

МАЙ БИРИ ДЕЛГЕРЕЗИН!

БҮГҮ ЧУРТТАРЫНЫҢ ПРОЛЕТАРИЯЛЕРИ. КАТТЫЖЫҢАР!

1925 ЧЫЛЫҢ УНДЭМЛЭТТИГИНЭ

ШЫН

1967 ч.

М А Й

1

ПОНЕДЕЛЬНИК

103 (6740).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

ЧАСТЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Май бириниң хүнү чер кырында дээп келди. Оң херелерден — бистиң улуг Төрзүн чуртувустуң кыды-кымыгаар чок делемнеринде революциянык тилделгелик кысыкп турар дайынчы кызыл туктары чырыкыландыр зайнай берди.

Часык бойдус боду-ла магалык, чаран-чагай болганымдан өөрүшкүнү хайныттырп, сеткиди сергедип, чүрөкти омакшымды, бүгү-ле динг чүүлдериндэ хосталгаже, чырыкче, аас-кежикче түтүктүң илердеп турар. Мынчангаш майын бириниң частың болгаш аас-кежиниң байырлалы деп адап чачыккан бис. Делегейниң ажилчы агымы бодуң аас-кежини демисел-биле чаалап алырын медресе билип, опсеткилин чадгыс кижиге дег каттыштарынын илерейлээн дайынчы хүнүн час-биле холбаштырганы хапы укур-уткамы.

Бо чымдың Май бириниң бүгү чурттарың ажилчы чонлары делегей хөгжүдөлүкчү чаа үеиниң оңгоон Октабрың социалистиң Улуг революциянык бежен чым-биле холбаштырып турар. Социализмниң баштайгы турту — Совет Эвилелиниң улустары-биле дегте бөгүн Май бириниң чыскаалык социализм лагериниң чурттарың хосту улустары чаа шитилел-тургузуушкунуң херээ дээп чүткүлдүт демиселинин ачылгы үрө-түндөлдөргө улуг өөрүшкүлдүт сеткил-биле, интернационалы чоргаарал-биле үнер. Капиталистиң делегейниң ажилчы чонлары, национал хосталгалык демиселди чорудуп турар улустар империализмге болгаш колониализмге уур, национал хосталга дээп, тайым, демократия баа социализм дээп демиселге күженишиктерин каттыштырыпшаан, социализм чурттарың улустары-биле боттарың дайынчы эп-сеткил каттыштырылганын илередиң турараар. Чүе амык чыл тургунда Коммунисттер Манфестиң артынан делегейде чадгылашып тараан — «Бүгү чурттарың пролетарийлери, каттыжыңар!» деп чалбыштыг лозун амык үеде чаа делегейниң индолок-кызыл тургузуушкунуң амырларчы делен болу берген. Совет улус, оң деленчи партиялор коммунисттер болгаш интернационаллың тургун адарымы-биле бедик туруп, бүгү деленгелик кижиге төрелгелерин иделейин болгаш бугурелди чаалап ап шыдаан.

Амык үеде, америка империалисттер улустарың национал хамаарышпас чорунче талдып, вьетнам улуска уур хымдыкчы дайынчы чорудуп турда, бүгү чурттарың ажилчы чонларың бода аларың дайынчы авангарды — коммунисттер болгаш ажилчы партияларың чадгыс элпик бижыкчалары калыңгымындан-даа артык негетинип турар. Мынчангаш Европаның коммунисттер болгаш ажилчы партияларың Карловы Варга болган конференциянык чоокта чаа хүзөп алган Делегей оң-аа укур-дузалыг.

Ады ай болган-ла Совет Эвилели, бүгү социалисттер лагер, бүгү чурттарың ажилчы чонлары Октабрың социалистиң Улуг революциянык тоогүлдү бежен чымды демделээр. Алардык юбилей бистиң чуртувустуң хой национал улустары, оң шитиле амык. Совет Тываның ажил-шикчелери күш-ажалчы белектер-биле ук-кузунга бүрү шиттирленип илередиң турар. Оң тодаргай чекестерин бистиң республиканың ажилчы чонларың ажил-херестеринде көрүп билер. Юбилей чымдык часык хову ажилдарыңа колхозтар болгаш колхозтар оң белектеринде. Мал кыштагалдымышкы чедикшиңерге өрткен. Эң салдып аларың бирги кварталда планы ийи чартык катан күөстөтүнген. Улеттирүүнү шитиң продукцияны бугурери есе хуу ажып күөстөтүнген, бугурелге болгаш чоңуң хууда хергелениң баран-арың пландан ажыр элөп хой санга бугурен. Чаа беш чылда бистиң республика бугургаар улуг баамны кылар. Беш чылдык союнде ам амырлар турар «Тыва даг дугу» комбинаттың бирги ээлчөгө оң ийги ээлчөгө болгаш Хову-Аксыда «Тыва кобальд» комбинаттың тууду нежежар укурду. Оң сонгаары чоокку келер ойнуң перспективасы кайгамчык: республиканың деленгелерге чаа улуг улестер объекталарың туудушкуну элээр. Икээз ажил-агый узан бедик деленгелер чорудар.

Совет Эвилелиниң улустарың байырлалдык өг-бүзөниңе чурттап келген төөрби ажык чымдарың тургузууда тываларың култураларыңа, амырларыңа үндөп эргилделер болган. Бо хүн, частың болгаш аас-кежиниң байырлалың кайгамчык хүнүңде, Совет Тываның кижилери бо бүгүң дугайың баа катан хандыр болдырмашаан, Ады төүндө эрте-бурунгу чериниң улуг чартылганын өлүк чок Лениниң идеяларың тилделгени-биле, Коммунисттер партияның болгаш Совет чаагың ады сагыш салдымышкы-биле, чурттуң бүгү улустарың амы-дунма дууламчымы-биле холбаштырып турар. Мынчангаш Тываның ажилчы чонлары оларга чурттиң хамызыдан четтирдик деп сөгөл турарлар. Мынчангаш тывалар болгаш республикада чурттап, амырлар турар есе-даа националарың төлөлекчилери юбилей чымдыда боттарыңың кол сорулгазың коммунизм тургузуушкунуң херээге күш-ажалчы улуг-хуузуң болур чогууру-биле хойну килерип кыдыр билип турар.

БИСТИҢ ЧУРТУВУСКА КОМУНИЗМНИҢ ТИЛЕЛГЕЗИ ДЭЭШ ДЕМСЕЛГЕ ЧАА-ЧАА ТИЛЕЛГЕЛЕРЖЕ БУРУНГААР!

Байырлыг хурал

Дүүн республиканың хөгжүм-шик театрыга Кызылдың ажилчы чонларың болгаш хой-нигитизиниң төлөлекчилериниң Май бирге турсааткан байырлыг хуралы болуп эрткен. Бүгү-делегейниң ажилчы чонларыңың эп-сеткил каттыштарыңың-

кының болгаш амы-дунма чорунуң байырлалың дугайында илеткелди СЭКП обкомунуң секретары В. И. Попов кылган. Байырлыг хуралдык союнда улуг концерт болган.

„Улустар аразыңга тайбыңны быжыглаар дээш“ Делегейниң Ленинчи шаңналдар Комитединде

«Улустар аразыңга тайбыңны быжыглаар дээш» Делегейниң Ленинчи шаңналдар комитединиң хуралы академик Д. В. Скобелыңың даргалаашкыны-биле 1967 чылдың апрель 21-де болган.

1966 чылды Делегейниң Ленинчи шаңналдарың тыпсыр дугайында кирген саналдарың комитет көргөн болгаш ол айтырып талазы-биле шиттирпни хүлээп алган.

Делегейниң Ленинчи шаңналдарың тыпсыр дугайында комитеттиң доктаалың бөгүн парлады.

„Улустар аразыңга тайбыңны быжыглаар дээш“ Делегейниң Ленинчи шаңналдар комитединиң ДОКТААЛЫ

Тайбыңны камгалаар болгаш быжыглаар дээш демиселиң херээге шыгаргангай ачы-хавызалары дээш «Улустар аразыңга тайбыңны быжыглаар дээш» Делегейниң Ленинчи шаңналдарың тыпсыры болза:

Мартин Нимеллерге — шажыңчы, хой-нигити ажилдакчымы (Германияның Федеративтиң Республикасы).

Абрахам Фишерге — адвокат, хой-нигити ажилдакчымы (Муртуу-Африка Республикасы).

Давид Альфаро Сыкейроска — чурткучу, хой-нигити ажилдакчымы (Мексика).

Иван Маленко — артемен, хой-нигити ажилдакчымы (Чехословак Социалисттер Республикасы).

Рокуэлл Нейтто — чурткучу, хой-нигити ажилдакчымы (Американың Калыңың Штаттары).

Герберт Варниге — хой-нигити ажилдакчымы (Герман Демократтык Республикасы).

Москва, 1967 чылдың апрель 21.

ССРЭ-НИҢ КАМГАЛАЛ МИНИСТРИНИҢ ДУЖААЛЫ

1967 чылдың май 1

№ 109

Москва хоорай

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Бөгүн совет улус, Армияның болгаш Флоттуң дайынчылары Майын бирин — Делегейниң ажилчы чонларыңың эп-сеткил каттыштырылганың Хүнүн, бүгү чурттарың ажилчы чонларыңың чаргыс эвиниң болгаш амы-дунма өзүзүң Хүнүн байырлап турар-дыр.

Бо чырытылгы байырлалды бистиң улуг Төрзүн чуртувус алдарык юбилейниң — Октябрың социалистиң Улуг революциянык 50 чылдында демделеп турар-дыр.

Коммунисттер партияның долгандыр сырый каттышкан совет улус СЭКП-ниң XXIII съездиниң төгүлдү шиттирлерин амырларга боттандырар дээш магалык чаагай идрүлүшүнүң болгаш энергия-биле амырлар, делегейде баштайгы социалистиң улуг күрүмениң экономиканык болгаш камгала күчүзүң мога чок быжыглап турар.

Социалистиң дем каттыштырылганың чурттарыңың ажилчы чонлары совет улус-биле кады чаа амырларды оруун орутуп бугурелдиң бар чорур. Делегейниң социалистиң системасы делегей кырында бодуң тургустарың хүн келген тууду быжыглап турар, делегей болуушунуң чорудулганыңа оң салдары чайгылыш чок немей өзүп оор.

Совет Эвилели улустар аразыңга тайбыңның болгаш кады амырларга боттандырар дээш магалык чаагай идрүлүшүнүң чорудуп, маргылдаа айтырылганы тайбың арга-биле шиттирлээр дээш тургуп турар.

АКШ баштан империалистиң күрүлөрүнүң чыгырыңчы бөлүктери ады ирүүңдү удуранышкан политиктиң угланышыны чорудуп турар. АКШ болза Вьетнамың улусуңа уду кым-куруулук дайыны улам-на калбартып, чер бөмбүрээниң чаа-чаа районларыңа агрессияны калбартырыңың хератан бодалдарың бодал турар.

Европаның туруп турар кызыгаарларың эде көөр дээр кордалдарыңдан чарылбаан болгаш атомнуг чепсенти алырын анык-биле кызыдып турар барын-герман дайындырктар тайбыңга шыңгыы нияжанышыңны тургузуп турар.

ССРЭ-НИҢ КАМГАЛАЛ МИНИСТРИ СОВЕТ ЭВИЛИНИҢ МАРШАЛЫ А. ГРЕЧНО.

Майның байырлалына уткуштур

Степан САРЫГ-ООЛ.

ЧАСКЫ САЛГЫН

Ужун, кыдын назымыда эргип төтпөс Улуг чуртум — Совет чуртум хулукумун Чаштан ынаам, дыңап ханна, уран тоолууч Часкы салгын бемен удаа ырлап келдин.

Аргаларым театр дег шайраларын, Ажык шөлдер чөлөштөлгөн чечектелин Хелбеңдир, сагланнадыр эргеледин, Хөсөп, тоожуп чедип келдин, уткуп алдын.

Дээрге, черге, дүмө, хүндүс торлуш дивес Дээсиндир көрүп, таныыр чалгынны сөз Хөсөп берем, ырлап берем, эргип салгын, Хөрөм долдуру тынып, дыңап таалап алыңың.

Москвада Майның биринчи байырлалын Мактап ырлап, уран-чечен тоолдоп берем. Манган баштыр Саян, Таңды сынар шүптү Маньин чечээң дэжилеп өргүп туршуп.

Армения, Грузия айтылган чимис чыдын, Алмаз чурту Якутияның серин арыын, Камчаткадан Молдавия ыңды чедир Хамык улуг тудууларны ырлавыдам.

Заводтарның чоргаар күштүг кыйгыларын, Самолёттар, демир орук, корабльдар

Кандыг күштү аргып-эргип ырлаптыр тур, Карактарга көзүлдүр-ле тоожуудам.

Енисей дег, Анкара дег хөй-хөй хөмдө Электри Ай, Хүн болган чырыктарын, Газтын, нефтин кижги ыылган хөмнөриниң Кайым, кайнаар акылаанын ырлап берем.

Байырлалдыг чартык вентиң надымынга Маадыр күштүг совет чоннуң белетиели Чалгаан далай, океаннар хайымы дег, Чагайын тоолда-ла, төөлдө, салгын!

Тюменьинд газ ажылдакчылары үшкү миллиард кубометрдин үлүгүгө кийриштир газты берип эгелзөөн. Тюменьинд бойдуе газы ам хоолой итугум дашчылыгы Уралдык дыка хөй хоорайларына барып турар. Майда ол газды дымчылдып бээрди хонукта-ла 2 миллиард кубометр көвүдээр.

Эрткен чылдың бо үезинде турганымга бодаарга 1967 чылдың бирги кварталында беш миллион тонна хөй нефтини бистиң чуртта казып тыпкан. Бирги кварталда социалисттер чарыштын тирикчелери болган 116 бугурудалар маңаа улуг ачы-хавылаалык болган. Алды бугурудаларга СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң шалчынар Кызыл чурттарын тыамыккан.

Совет эрге-чакыргашын юбилейинге алдыр кылдыр Май журунууа хүнеринде Казакстанның эрге-ачык ажылдакчылары турсакала болуу тоогун артар ногаай партияны кылгылаан. Алма-Ата областың Нарыкол суурунун чоогунда Улуг Октябрьның 50 чылы аттыг республикада өң-өң бедик черин дээн даг кырының арыгын кылдып, язым-буру мыштарым заада олурткан. Уралдык, Чоон-Казакстан болгаш республи-

канык өскө-даа областарында парктарны, сесерликтерин, аллеяларны кылгып турар.

Орск-Халаловскийның металлургия комбинатының домчалчылары боттарынын Май күрүндө алган хүдээлери хуусаа бетинде күстөткөн. Олар никелиндин болгаш өскө-даа өң үөлөг композиттериниң хөй шпигелдин 5.200 тонна оюн эдилдиргенер. Ол металл чурттуң эң улуг машина тудуушкунунун заводтары болгаш даштык хөй-хөй чакыкчыларга улуг негеделиг болуп турар.

Солжикмакка тудуп эгелзөөн даг руда аргылааның фабрикасы чыл буру миллион тонна калыңга чейин чидилгелери бээр.

Толыкты хоорай — Волгага автомобиль тудуушкунунун улуг чаа хоорай болу бээр. Кол бугурудалар болур автомобиль заводу чылда-ла 600 муң машиналарын бугуруду үндүрүп күзүлдү болур. Хамааты тудуг болгаш архитектура талааны-биле Күрүне комитетинин хуралына архитекторларның төлөөлели Май байырлалының бугуруда көргөң.

(СЭТА).

Республиканың тараа шөлдеринде шык базырар ажылдар бо хүннерде аданталып, ажыл-агыйларда чачылда эгелзөөн. Кызыл хоорай Советиниң «Нен-Тей» совхозунун үш трактор-хоу бригадаларында бо амыл ам изиг тулук. Ында № 3 бригадала кызыл-тас чачылдазын ийи трактор

агрегады чорудуп турар. Ажыл баштайгы хүннерден эгелзөөн организастыг эгелзөөн. ЧУРУНТА: № 3 бригадала чачылда үезинде. Михаил ЛОПАТИНИНҢ фотосу.

ССРЭ-ниң партия-чазак төлээлериниң Болгарияның Улус Республикасынга баар деп турарына холбаштыр

Болгарияның Коммунисттер партиясының Төп Комитетиниң болгаш Болгарияның Улус Республикасының Министрлер Чөвүлелиниң чалаанын өзугаар Совет Социалисттер Республикаларын Эвилелиниң партия-чазак төлээлери Совет Эвилелиниң Коммунисттер партиясының Төп Комитетиниң Чингине секретары эш Л. И. Брежнев баштадыр бо чылдың май айның баштайгы чартында албанын аян-чорун кылып, Болгарияның Улус Республикасынга чедэ бээр болган.

Болгарияның Улус Республикасының болгаш Совет Социалисттер Республикаларын Эвилелиниң аразынга найырал, кады ажылдажылга баа дузалажылга дугайында чаа Керээге ук төлээлер БУР-га чоруп турарынын үезинде ат салыр.

Бедик шаңналдар

Приморье крайның ажылчы чоннарының коммунисттер кижиздилегинге, ажыл-агый болгаш культура тургузушкунунун сорулгаларын күстөдиринче оларын мөөңкөзүрине ачы-хавылаалары дээш база баштайгы номери үгөн хүндө бээр 50 чыл болганын холбаштыр крайның «Красное знамя» солунун Куш-ажылчы Кызыл туң орден-биле шаңнаан.

Вологда областың ажылчы чоннары коммунисттер өзүга кижиздилегин, ажыл-агый болгаш культура тургузушкунунун сорулгаларын күстөдиринче оларын мөөңкөзүрине талазы-биле үре-түндөдүг ажылы дээш база бирги номери үгөн хүндө бээр 50 чыл болганын холбаштыр областың «Красный Север» солунун «Хүндүлелиң демээ» орден-биле шаңнаан.

(СЭТА).

ЧААГАЙ ДУЖУТ — ВИСТИҢ АЛДАРЫВИС

Чаагай дужут бистиң чоргааралымыс болган алдарымыс. Вистиң колхозун девискээринде делгем ховулар, шөлдер бар, олар тараажының чартыкчы ховуларын манап чыдарлар. Бо хову-шөлдерге чаагай дужуту өстүрүп алырда, хөй ажылдаары негетинип турар.

Колхозун тараажылары бо юбилей чылда га чер бугурудалар ортума-биле 11,5 центнер дужутту өстүрүп, байырлаага күш-ажылчы белек кылдыр план-оонадала көрдүңгө үш муң тонна тарааны ыракта ажырып, Төрөң чурттуң шыггамырынга хөй чаагай тарааны урар хүлөөлгени алган, чер ажылының культуразын кызымак бедипти, шуудуру ажылдап турарлар. Чер ажылының бедик культуразының бригадалы деп бедик атты Никифор Жуйковтуң уадурутуп турар бригадала каш чыл улаштыр өдийеп, ол хүндүлдү атты кызымак күш-ажылы-биле бадтыкпап келген.

Чер ажылының бедик культуразы дээрге, мурнакчы дужулганын, эртемин чедиккинериниң болгаш тараажының бунның күзө-сорунунуң деминг кады ажылдажылганы-дыр. Чүгле мынар ажылдап турган, эки түндөлдөрдү чедип ал болган. Боттарыныстың ажылыныстың дужулгаларында кол тараа культуразы кызыл-тастың яны-буру сорттарында биссе өң-өң таражыны «Скала» биле «Саратовская-29» деп сорттар дээрин бугурузган бис. Оларның үрезинерин чажар шынарының бирги болгаш ийги шынарында чедир арылган, угазылаалдыг ажылдарында база дужуттун салым-чолу хамарып, Хөрөңүнү чогуу хуусаа-амыда, өй-шанаа бедик денгелег ажылдап кылдыр, шөлү шынарың азы доора дургаар илтиртерин, үрезини кызаа одургалып, хана-карактар чажар аргаларын ажылаары, тараа хэекчелери-биле демиседи чо-

гумчалыг чорудары, тараа шөлдерин ооргаларын тарып, чажып, шөлдерин уштарып девискээри болгаш өскө-даа хөмчөгел чер ажылының бедик культуразы дээш демиселиң кол хөмчөгелери болур болгай.

Чоокчу чылдарда сугаттыг чер ажылын улам калбаргырын бодап турар бис. Кара-Суг бугазының суу амдызында кончут кызыл болуп турар. Мынчангаш чоокчу чылдарда Каа-Хөмниң суун хову-шөлдерин сугтарарыга ажылдаар сорулга-биле, ооң унуңга күштүг суг насостарын тургузуп, тараа шөлдеринче элек сугну оларның дузасы-биле үндүрүрүн аргазы бар. Бо ажыл кылдынган соода, муң-муң га тараа шөлдерин сугаттыг болур.

«Сельхозтехника» Таңды район каттыкшышының монтажниктери Павел биле Михаил Сивкич алышкылар, Владимир Ковенички олар Сарголда хову туралаанда тараа арылгалар нарын агрегатты тургузуп турарлар. Ол агрегат хонукта 300 ажык тонна тарааны арылгалар күчүлдү болгаш машиналарга үрезин чүдүрүр, дужурер, арылгалар ажылдар бүрүндү-биле механизастыттыган.

Амгы үезде ажыл-агыйның шөлдеринде часкы ажыл-иш изиг тулук хайыккан. Бугу делегейинг ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылганын хуну — Май 1-ин бистиң тараажыларымыс өвүнчүт түндөлдөрдүг уткуп турарлар. 4200 га черин шыгын башырган. 450 га черин аялдарган. Бо ажылдарга механизаторлар Б. Ойдуң-оол, В. Колчин, К. Лиханов, чер-андарылаагында ажылдап турар анык тракторист В. Дубровский олар оңа шыгалар, социалисттер чарыштын тутун ам-даа бичи-гү тутушпаан чоруп турарлар. Сарголда хову туралаанын повари Полина Иконниковагында шөлдө ажылдап турар механизаторларга эки шынарлыг чемпи кылып берип турарын ба-

А. МОРГУН, «Коммунисттер орук» колхозунун даргазы.

АЖЫЛ = ИШЧИ ЧААГАЙ КҮЗЕЛДЕР

Н. Х. НУУЛАР, «Шек-пээр» совхозунун Аянгагы салбырының № 2 хойжугу бригаданың бригадирин.

жип, юбилейлик чылдың бирги кварталында күрүнеге зыт садар планын 4,1 катал, сүтүнү 114 хуу күстөткөн.

Мээң уадурутуп турар хойжугу бригадала эртин чылын төрүүр чүс хөйга оңаштыр 93 хураганын, хөй бүрүздөн 2,6 кг дүктү кыргып алган. Бо чылын бригадала нити-биле чүс хөйга оңаштыр чүс хураганын, хөй бүрүздөн 2,8 кг дүктү кыргып алыр хүлээлгени мен бөдүм эртин чылын чүс хөйга оңаштыр 103 хураганын, хөй бүрүздөн 2,3 кг дүктү кыргып алган мен, а бо чылын ол көргүзүлгени улам бедир ужурамыр дээш чуртта азын ажылдап турар мен. Ийгилик бригадала, тус-чарышка шекпээрликер туу хойжулар-даа алган база идепкейлик кир-хүлээлгелерин чедип-ш-

Совет кижилер Май биринге улуг өөрүшкүлдү ужурашып турар. Амгы байырлап Улуг Октябрьниң юбилейиниң чылдыга болуп турар. Совет кижиздилегин партияның шайттыларын, беш чыл планын, Октябрьның 50 чылдыга уткуштур ал-

БОШКА ОЮНМА ОПАНАЕВНА, Кызылдың № 26 кварталында ательениң даараныкчысы.

— Бистиң ательеге хөрээженнер кедер хептерни даарап турар. Май 1-ниң байырлалына уткуштур күш-ажылчы ээлчеге киреши, бистиң коллектив эрткин айларга бугуруле планын багай зөөс күстөдир келген.

Бистиң бригадалыкта 12 кижиздилегин даарап турар. Чагыс материал хөй болган тудум-на, планымыс ажыр куу-сеттинер. Планын чүгле сан талазы-биле күстөдир зөөс, ооң-биле кады шынарын экижидер, кедерге элтиг, быжыг, хөвири чараш кылдыр даараарын ордодожуп турар бис.

Каш ай болгаш, Октябрьның 50 чылы-

ган хүлээлгелерин күстөдир дээш, бодуңуң күзө-соруну илередиң турар. Ол дугайың «Шынык» бо артында язым-буру мергезилдик кижилеринг ажыл-ишчи, чаагай күзөлдери хөрөңчөп турар.

ның оюн байырлаар болгай бис. Байырлап хүнүнде бистиң даарааң хептеривисти кеткеннер хөй болуру күзөңчиге.

ЛОМАНОВ АНАТОЛИЙ ИВАНОВИЧ, Кен-Тей совхозунун директору.

— Бистиң совхозунун ажыл-агыйның кол угландышыны мындыг: бирги черде чуурга, ийги-гизинде сүт, үште—зыт бугурури.

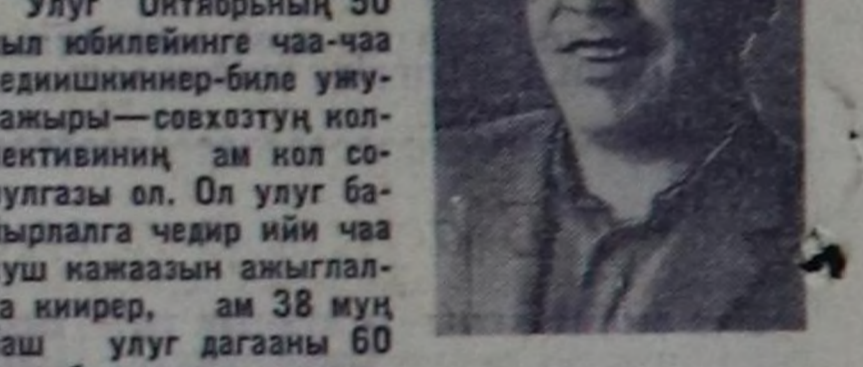
Делегейинг ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылганын хуну — Май 1-ге төлөгөң ужурашыры-биле социалисттер чарышка кирешикеш, база 1966 чылдың түндөлдөрдү биле РСФСР-ниң Нездэ ажыл-агый министрствозунун, Нездэ ажыл-агый болгаш белекчил амьл-дакчыларының профсоюз-лел ТН-зынын Кызыл туугун бистиң коллективне тывыснанынга улам хөй-зыт киргеш, эртин дээт айларда күрүнеге зыт садарының чыл планын күстөдир алган бис. Күрүнеге сүт садарының дөрт ай планы 127 хуу күстөттинген. Чуур-

га планы чедир күстөттинмес. Ынчалза-даа куштарының эки чуургалар уези моон сонгаар болганда, ооң планын чуугааң күстөдир бис.

Улуг Октябрьның 50 чыл юбилейинг чаа-чүс чедиккинер-биле ужуражыры—совхозун кол-лептивиниң ам кол-лептивизе ол. Ол улуг байырлаага чедир ийи чаа куш мажаазын ажылда-га кирер, ам 38 муң баш улууг дагазын 60 муң баш чедир өстүрер.

Ам үезде сүт саалады улам немениң, хүндө 1900—2000 кг сүтү хуорайга дужаап турар. Совхозунуң нуш ферма-зында хун бүрдө муң-муң дагаа чуургазы хоорайның садылгырине кирип турар.

Совхозта чер ажылы мал, куш чемпи болгаш тараа бугурурине угландыган. Эртин чылын бо чылдың тарыгызынга бо чылдың тарыгызынга четир кылдыр белекчил болуп дөт күзөлдү бис.

алган 8 муң гектар шөлүвүске шык базырышынын өй-шанаада чоруткан, апрель 27-де кызыл-тасты чажып эгелзөөн.

НАДЫЛ СЕВЕН КЫРГЫСОВИЧ, Эрзин ортумак школасының башкысы.

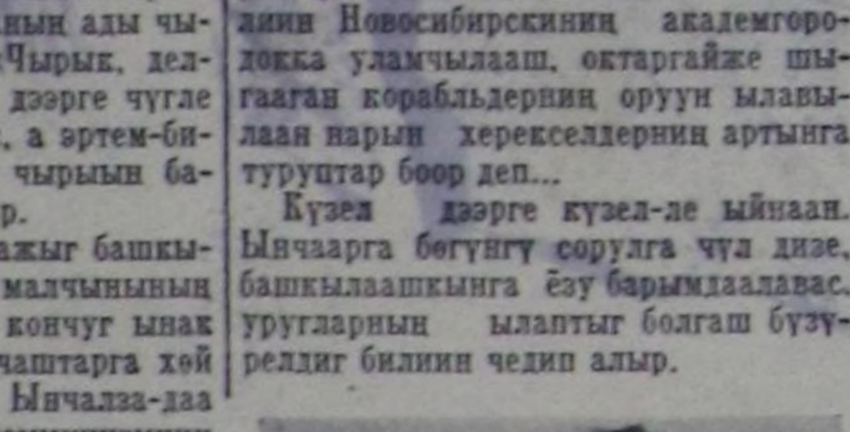
— Бым билбес боор: тыва ара-тарын ортузда школасын алы чырык-биле холбашкан. «Чырык, дегем школа» дидир. Ол дээрге чүгле башкыны чырык авес, а эртем-билдиниң, хөгжүдөниң чырын база элдөөрти сөгөп турар.

Мен школага он чыл ажыг башкылап тур мен. Эрзиниң малчынының огу болгаш, малга кончуг мыак мен, ол талазы-биле чаштарга хөй чүдүү өрөдип болур. Ынчалза-даа Октябрьниң, Майның, коммунисттер чазының ачызында мен школага ала-неминг дужуге беши кирбейин чорван эртемни — физиканы башкылап тур мен.

Физика... Амгы үениң техниктиг депшилгениң, октаргайже шураашкыларын башкыла ол эртем кол турушту эгелеп турар болгай. Мынчангаш өөреникчи бурузу өшү быжыг, ханы шингээни алыры күзөөр мен. Черле мычаш, башкы кижизе беэ-де-ле чырык күзөд, мынаның бар болур чүве: ооң өөреникчизи мыак эр-

темниге шылгарал, эки чедиккинер-пердиг болуу деп. Мен база-ла мычар бодар мен: мөөң өөреникчелерим физиканы ылап шингээтпеш, билдиң Новосибирскиниң академиктер-лодка уламчылаш, октаргайже шыгааган корабльдерин орун малайлаан нарын хөрөкөөлдерин артынга туруттар боор деп...

Күзө дээрге күзө-ле мынаан. Мынчанга бөгүнү сорулга чүд дие, башкылаашкыга өзү барымзаалавас, уруугарын ылаптыг болгаш бугу-редик билин чедип алыр.

УСАНИН МИХАИЛ ИВАНОВИЧ, Тывагаз конторазының слесары.

— Хоорайда сөөлгү чылдарда туткан хөй чурттакчылык башкы-нардан ыш бурулар чоруп барып ховартаан. Ылаш, хөмүр озаарының орунуга газ ажылдаар печкалыг квартиралар эртин чылдын бо үезинде маш-ла сангыг турган болза, ам 1520 четкөм. Негелде хун бүрү улагып турар. Ынчангаш хоорайның Тывагаз конторазы пла-

ВЛАДИМИР КРИПАН, чалаачы.

— Бистиң республикамыста улуг бугуруде чарыштын ажыттынып турары күш-культура-ны болгаш спортту хөгжүдеринге таарымчалык байладыг тургузуп турар. Мынзыг болбаның аргазы-лаа чок. Чүге дээрге бистиң тудууларымыста ажылдап турар кижилерин хөй кеши алыктар. А аныктар спортка мынаттар. Байырлап хүннери-

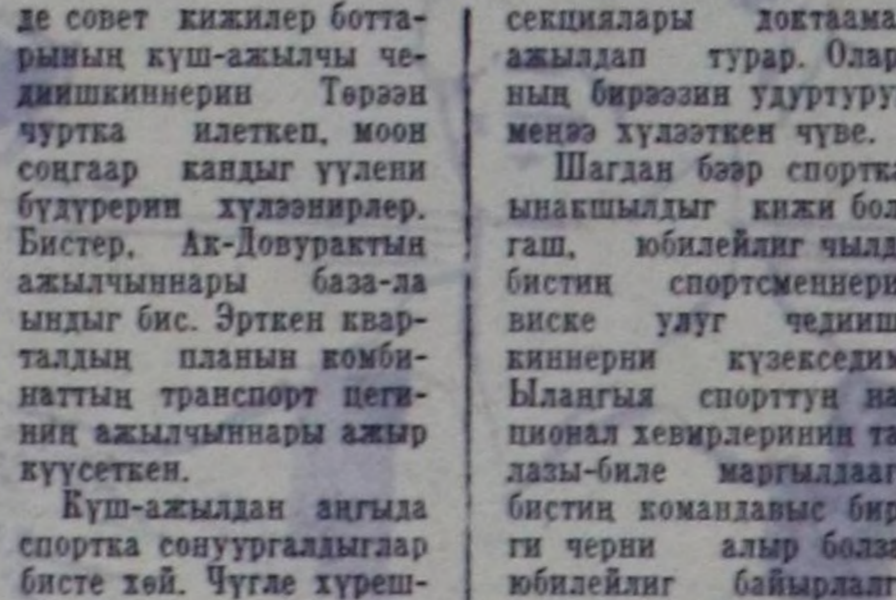

нын өрөңчөк ажыр күстөдип турар.

Одалга орунуга газ ажылдаар чорук чүгле Кызыл хоорайда зөөс, харын нөдөзгө неппереп бар чыдар. Таңды районун «Тиилелге» совхозунун директору газ ажылдаар 140 ажыг печканы чачыдып алгаш, ам теп суурунда, бригадаларында, Кара-Хаз салбырына газты ажылдап эгелзөөн. Газ ажылдаарының белекчели Барыын-Хемчин районуну төвү Кызыл-Мажалыкта ам чоруда берген Май айда Би-

де совет кижилер боттарының күш-ажылчы чедиккинерин Төрөң чуртка илеткеп, моон сонгаар кандыг үлгени бугуруриң хүлээриңер. Бистер, Ак-Довурактың ажылчылары база-ла мындыг бис. Эрткен кыла-талдын планын комбинаттын транспорт деп-ниң ажылчылары ажыр күстөткөн.

Күш-ажылдаан аылда спортка согуругалдыг бисте хөй. Чүтө хүрештин безин алаан каш

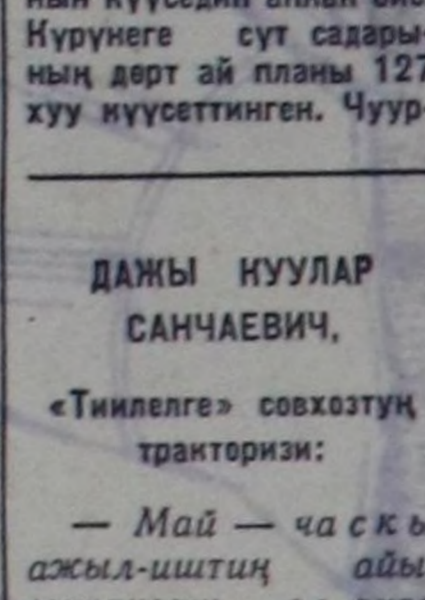
Хемнинч Туран хоорайында газ-биле одалган кийриңеринг белекчели эгелзөөн.

Бистиң контораның септелге, дилге кылыр слесарылары бистер, газ ажылдаар печкалыг бажыңнара таарымча чөк чүчү болган болур, меэдэ дымчалары билек, медицинаң дүрген дузасы-биле демей-ле, өлчө чоруптар бис. Газыг печкалар көвүдээм тудум бистиң ажылымыс улам улгалдыр. Ынчалза-даа кижилеринг амьдырылыгына бо депшилгелиң чүлүп улам калбарыг

ДАЖЫ НУУЛАР САНЧАВЕИЧ, «Тиилелге» совхозунун трактористи.

— Май — часкы ажыл-иштиң айы, мынчангаш ол оңаа харысалгалыг часкы хову ажылдарының үези. Бо үезде минута бурузу үгелдиг.

Майда өт-сиген чекетелип өзүп үнүп, хову-шөлдерин ногаарарты өң-кшире бээр, Унуш-бодус дилди турар хову-шөлдерге чоруруга, өт-сигенниң чаагай чыды салгың чаагай-биле эстеп келгеш, думчукка хал, кижизин сөгөдип келир, мага-мын кандыг дээр! Ындыг үезде тараа-

күзээр бис. «Тиилелге» совхозунун коллективиниң үлгелерин өскелер дээрер болза чогуур деп күзөлдүг бис.

шөлүңге ажылдап, үлүг үүлени бугуруп турар механизаторларга база дыка өөрүңчүг. Механизаторлар Майның байырлалын бажыңнарыңа, өз-бүлезин, эш-өөрү-биле кады эрттирер чайы чок болза-даа, бис шөлгө ажылдап турар, чонувуска үлүг үүлени эки херекти кылдып турарымыс база кызыгаар чок өвүрүп, чонувус-биле сетки-ливисте кады байырлап турар бис.

Мен бо чазын 790 чүг байырладым бага черниң шыгын бажыңыңа, өз-бүлезин, эш-өөрү-биле кады эрттирер турар кижизинде кужа столдарыңа олар арбын турар болуп дөт күзөлдү бис.

Частың бо өөрүңчүг байырладым бага черниң шыгын бажыңыңа, өз-бүлезин, эш-өөрү-биле кады эрттирер турар кижизинде кужа столдарыңа олар арбын турар болуп дөт күзөлдү бис.

селдиң база бир чу-гула кезээ.

Частың бо өөрүңчүг байырладым бага черниң шыгын бажыңыңа, өз-бүлезин, эш-өөрү-биле кады эрттирер турар кижизинде кужа столдарыңа олар арбын турар болуп дөт күзөлдү бис.

Майда өт-сиген чекетелип өзүп үнүп, хову-шөлдерин ногаарарты өң-кшире бээр, Унуш-бодус дилди турар хову-шөлдерге чоруруга, өт-сигенниң чаагай чыды салгың чаагай-биле эстеп келгеш, думчукка хал, кижизин сөгөдип келир, мага-мын кандыг дээр! Ындыг үезде тараа-

1967 ч. Май 1. ШЫН 2-ГИ АРЫН

1966 ЧЫЛДА „УЛУСТАР АРАЗЫНГА ТАЙБЫННЫ БЫЖЫГЛААР ДЭЭШ“ ДЕЛЕГЕЙНИН ЛЕНИНЧИ ШАННАЛДАРЫНЫН ЛАУРЕАТТАРЫ

1. Мартин Нимеллер — шажыкчы, хей-ниити ашылдакчызы (Германиянын Федеративтик Республикасы).
2. Абрахам Фишер — адвокат, хей-ниити ашылдакчызы (Мурнуу-Африка Республикасы).
3. Давид Альфаро Сикейрос — чуручу, хей-ниити ашылдакчызы (Мексика).
4. Иван Мален — эртенден, хей-ниити ашылдакчызы (Чехословакия Социалистик Республикасы).
5. Рензули Ленти — чуручу, хей-ниити ашылдакчызы (Американын Каттышкан Штаттары).
6. Герберт Варне — хей-ниити ашылдакчызы (Герман Демократтык Республикасы).

Ховуларнын ээлери

Таднын хунгээр чары рес- публиканын мурнуу-чөөн районнары —Тес-Хем биле Эрзинин олар бол- гаш тарылга шөлдери-биле ээлеттин- ген. Байырлаадыг чылдын чаксы тарылгазын белегенин турган ме- ханизаторлар болгаш тараажылар хову турлагарына кызыл туктарын аскылаш, эзелешкенер, а тарылга шөлдери тракторларын, автома- шиналарын моторларын диниреп, эрий берген хөрүнүн андазыннар да- лаазынай чара шепил эгелзэн, ко- жутлуг илирлер, душальниктер, култиваторлар чери кара хилин өвүтү кылдыр дескилеп киришкен.

Тес-Хем районда «Чодураа» кол- хоз чаксы тарылгага эртенге чылгы- зындан ыракта дээр организастыг кирип болгаш хову ашылдарын кал- барты берген. Ол ажыл-агый апрель- дин 25-ке чедир 454 га черини шы- гын басырып илиртен, 300 гектар черге дүшенип чоруткан, 154 га черини уду аңдарган. А уренини ча- жары база эгелзэн. Тараажылар ам- дымында 134 гектарда кызыл-там- чашкан.

Ол ышкаш «Ак-Эрик» колхоз хову ашылдарын база эгелзэн. 425 га черини шыгын басырып илиртен болгаш 307 гектар черге чаксы аң- дарылганы чоруткан.

Тес-Хем район-биле чаркыл турар Эрзин районун колхозтары база чаксы хову ашылдарынче киришкен- нер. Ол районда ажылдын хемчээли кожазында ышкаш улуг хемчээлин- биле кабарбаан болза-лаа, тараажы- лар болгаш механизаторлар тарылга шөлдери эзелешкенер. Ленин аттыг колхоз 252 га черини шыгын басы- рып илиртен, 147 га чери аң- дарган. «Коммунизмче орук» колхоз чери ашылды чорудат талазы-биле ул- гай болур. Ында ам 637 га черини шыгын басырып илиртен, 685 га черге дүшенип чоруткан, 582 га чери аңдарган. 128 гектар черге та- рааны чашкан.

Эртен чылны чер ажылды орулга- лыг кылдыр чоруткан «Тес-Хем» сов- хоотун тараажылары болгаш меха- низаторлары байырлаадыг чылдын чак- сы хову ашылдарын дүрген чоруду- турарлар. Ында ам 637 га черини шыгын басырып илиртен, 685 га черге дүшенип чоруткан, 582 га чери аңдарган. 128 гектар черге та- рааны чашкан.

Тывага Май бири

Бүгү делегейге чаңыл болган байырлап, бүгү туртарнын ажылчы чоннарын эл-сеткил кат- тыштырылганын байырлаа — Май бири ты- ва черге баштайгы революстун байырлап болуп турар. Большевиктерин Тывага баштайгы ор- тун тургулааны Май бирин байырлаадыр. Крайга большевик салдарын эсерине, национал революцияны шапкынчыларына улуг дөгү бол- гон.

Төгү документтеринин арны ажыл көрөзү. 1917 чылдын чазында Минусинск Совети- нин төдөлөкчиси коммунист Иннокентий Сафья- новту Тывага командировкалаткан турган. Бело- русинин (амгы Кызыл) ажылчыларынын Май бирин байырлаадыг ол Россиянын бүгү деле- гей байдалынын болгаш Тыванын келир уезинде дугайында илеткеп кылган. Тыванын дугайында Сафьянов бот-тускайларын эрге дугайын, хостуг, хазарышпас крууне кылдыр тургузар дугайын чуулаан. Оон илеткеп ажылчы чоннарга аажок таарышкан.

калбара берген. Ол үе Тывага социал-экономиктиг болгаш политиктиг буртуугаарлаашкыннарын эге- зи болуп турган.

Амдырал чоруту Май байырлаадыг чаа утка- шынарын кирип, аңаа белектер дүшенип шитирелзе чогуур чаа-чаа политиктиг, ажыл- агыйжы болгаш култура тургуушуну буртууларын илп үндүрүп турган. Тывага юби- лейлик 1931 чылдагы Май бирин байырлаады- га белектер орус колхозту тараачынар биле калбак арат массаларын акы-дуума байра- лын быжылаарына; ТАР-нин капиталист эвес оруктап хөгжүүрүн; улуг күрүнесирек шови- низмдин болгаш туз черини национализмдин ил- лерашкыннерине улуг демселе; кулак элемент- терге-удур шаап халаашкынны күштедирине; коллективизацияны улам көдүрине; боду- ругезерин болгаш алдын уттургаларын ажыл- чынарын күжү болгаш кичээлдин планнар- ын ажыр күсүдерине мобилизацияларны; со- циалист чарышты болгаш шалпычы чоруту калбарына; буудуруда келген тыва арааттар- ын быжылаарына болгаш оларга мергежилди болгаш дуржулганы бөрине; тыва бижикти мас- сага непередирине болгаш күрүнеин албан бижилгелерин аңаа чорударын чедип алырына ду- залаары турган.

1918 чылдын апрельде Өк — Туран казыныга кулактарын контрреволюст үймөзүн үген. Ынды дүвүрүнчү үе турза-лаа, Май бирин чыс- каалы эртерип дугайында шитирини ажылчы- нар болгаш тараачынар депутаттарынын Край Совети хулаеп алган. Баштайгы чыскаал бөлө, большевиктерин, ажылчыларын, кызыл-твар- лейжерин Советтер дөш, Ленинни партиянын хөрөө дөш демсезир дөш быжык шитиринин көрүскен, оларын организастык болгаш сере- тилдини көдүргөн, кулактарын, еске-лаа дай- ыштарыны орус болгаш тыва чоңу удурлааш- кык бөлүктөр кылдыр чарарын ораалашкан агта- шынын сандартакан.

Ол сорулгаларын чедипшикин шитирелзери болгаш Май бирин байырлаадыг чер-черге органи- астыг эртерип хандыр сорулга-биле Кызыл хоорайнын коллективтеринин профсоюз болгаш органи- ацияларын шөфи бригадаларын орус база тыва колхозтарга берип үндүшкүн кылган.

Маянык даштыкы интервенция болгаш хамза- ны чоруп турган байылаа Май бирин бай- ырлаары эч туула, политиктиг хемчег болуп, Совет эрге-чагырганы Тывага хан төгүшкүнү чөк тилгелени каш улаа чедип алырынын арга- зын берген.

Ала-чүрттүн Улуг дайынын чылдарында Май байырлаадыг маадрыг Кызыл Армияга матери- алдыг дууламчы көргүзүрине тыва болгаш орус чоңун күжү эвилден турган. Май 1-де күрүнө чөөлени тараачы чаңыл апарган турган. Хей- лер ажылдын коллективтер, колхозтар, МЧЭ- лер, хуу ажылдыг кижилер Май 1, 2-ин хуне- рин шалпычы кылдыр чарлаш, СССР-нин кам- гаала фондунга ашылдан берип турган. Эч өкн аштарын, чада-тергелерин Кызыл Армияга че- рудуп, коллективтер болгаш хуу белектерин кы- лдып турган. ТАР-нын төдөлери 1942 чылдын апрельде Тыванын Май бирде бөлөз Барын фрон- туун дайыччыларына тымыскаан. 1944 чылдын Май бирде кежээ 9 шакта Кызылдын чыскаал шөфине армиялар салдуун шериг министринин дууламын буугар кылган. Ол дөрге маадрыг Кызыл Армиянын фронтунга төгүлүт тиле- деринге, Совет Эвилденин болгаш Тыва Арат Республиканын ажылчыларынын, колхозчу- ларын, интеллигенциянын тымыга улуг че- дилишкыннерине алдаржыткан салып болган.

Май биринин политиктиг болгаш кижизилди- чи улуг ужу-дузанын барымдалаш, ТАРН ТК болгаш РКП(б)-нин крайбөрү, кожунарже, ырак сумаларга агитатор-сургакчыларын үндүрүп турган. Май биринин баштайгы байырлаашкын- нары араатнын байырлааларын совет хевирле- ри-биле, революстун бзулап, шимделер-биле та- ныштырган. Митингалар, чыскаалар, агитатор- ларын болгаш Совет эрге-чагырга төдөлөринин, а сөөдүрлер тус черини нам, эрге-чагырга, аны- актар, араат болгаш хараажерин төдөлөкчиле- ринин чуугалары кижилерин угаалып, орук ки- рип, федераларын, ламаларын болгаш еске-лаа ан- гы дайыштарынын сойлаал тургулаан. «Интерна- ционалды», «Варшавянканы» болгаш еске-лаа революстун ырларын ыраажыры, кызыл туктар, долунар дөш еске-лаа байырлап шимделери кижилерге кайгамчык чаа болгаш солун, ханы уткамы болуп, оларын угаан болгашыне сини- гил, күш-ажыл кижилерин чыгыс эл-сеткилди көдүрүп, Совет Россиянын улустары-биле, еске- лаа чурттарынын ажылчы чоннары-биле эл-сеткил каттыштырылганын күштедирип турган.

Бистин улуг дөшө бүгү чуртууска шыша, Совет Тывага Май бирин байырлаадыг — поли- тиктиг чыгыс элпик, ажыл-агый чедипшикери- ни, делегейин ажылчы чоннары-биле эл-сеткил каттыштырылганын дайынын көрүдөзи болуп турар. Ол байырлаадыг чоңун революстун, поли- тиктиг, патриотук болгаш күш-ажылчы келдү- рүшкүнү көргүсүшкөн, өң болу ол бүгүгүн төдө илэрешкин болуп келген.

Г. КУРБАТСКИЙ,
Кызыл педагогика институтунун башкысы.

Редактор Н. К. КУДАНИ.
Солунун дараазындагы номери Май 4-те үнер.

ТУРИЗМНИ КАЛБАРТЫР

СЭКП Тыва обкомунун, област- тый профсоюздер чөвүлешин болгаш төп туризм чөвүлешин удуртулазы-биле областтын туризм чөвүлеш туризм организа- цияларынын мурнуу салдыган сорулгаларын амдыралга бот- тандырып күсүдер талазы-биле чамдык боттуг ашылдарын кылдып чорутканын плениум демделзэн.

Отүттүг үениң дүргүзүндө 5 туризм кавуун, 9 туризм секция- ларын тургузуп, 75 хей-ниити келдерин, школа базаларына 5 туризм-кадыкчылыкта лагерин органи- алашкан. Аңаа 345 кивини хаара туткан. Дыштаныр хунериниң по- хоходунга 23500 кивини, а элзөн каш хонуктарын походуна 4000 ажыг кижини киришкен. «Ажык турист» деп авиачоктун нормазына 2333, «ССРЭ туризм» деп авиачокту — 600 кивини дужаа- тав. Отүттүг үеде үшкү разряд- та 42 кивини, дингизинге—6, бирининге—4 кивини белегелзэн.

Революстун дайычы болгаш күш-ажылчы алдарын черери- биле похода 22 муң ажыг үстү- кү классчылар база авиачокт ки- ришкен. Поход чоруп турар үеде республиканын школаларына «Чаштавчандан чалбыш үнер», «Маадрылар — бистич-биле кады» деп 48 буудуун, 92 Ленинчи ко- мнаны, дайычы болгаш күш- ажылчы алдарын буудууларын кылдылаан. Улуг-Хем, Чөөн-Хем- чик, Барыш-Хемчик районнар- ын авиачокт ортузунга тур- ызы дугайында чамдык эки ажылдарын кылдып чорутканын плениум демделзэн.

Устуде чамдык чедипшикери- биле чергелештер областтын туризм чөвүлешинин ажылдаа бар чөтөстөрүн саппал бергенер плениума илдеткен. Активчлер- биле ажылды куду дендеге тур- тускан, оң хараазындан албан.

бүдүрүлгө база ортумак, дээди өөрдилге черлеринде болгаш алаңгы колхоз, совхозтарда туризм секциялары коңчуг ховар. Областын туризм чөвүлешинде чүгө чангыс маршрут комиссия- ны бар. А хей-ниитичи туризмни инструкторлары деп атты чедип алганыр-биле туризм дугайында массалыг ашылдар база чоруттумайн келген. Оң улум- мында республикада хей-ниитичи калбар-биле өөрдилгени багыт организаашкан. Ындыг калбарын чедипшиктер чер- черде дыштаныр хунериниң по- хоходтары хову болуп эршип турар.

Туризмдин бот-тускайды сайла- раарына материалдыг базанын чогуундан кол чөтөс бар болуп турарын плениум демделзэн. Кы- зыл хоорайда бестин туризм хе- рекселдерин бериптер чангыс-лаа пункт чогуу чуугаалаарга-ла чет- чир. Дыштаныр хунериниң поход- тарын, туризм кеңселерин туризм клубтарына, колхоз, совхоз- тарга коңчуг ховар чорудуп кел- ген болгаш кивиниң кадыкчылы- мыга туризмдин удур-дууламын дугайында эвөш чуугаала- ыш илгелени плениум чөтөс деп санаан.

Чурттагы чоңга, эң алаңгы анык ескенин ортузунга туризм дугайында солун, радио дам- чыштыр пропагандалар талазы- биле областтын туризм чөвүлешин президиуму болгаш оң дар- газы эл Х. Савирич четпес акыл- даанын демделгештишкен, пропа- ганда акымын күштедирерине кол кичээлгенин угаалдырган.

Областын туризм чөвүлешин мурнууда салдыган сорулгалы аныктык дегереней дөтталды плениум хулаеп алган.

Областын туризм чөвүлешинин даргалыга эл Х. Савирич сою- гаан.

А. КУМАК.

ЧОРУУҢАР, ЧОГУЗУН

Бай-Тал ортумак школазына ады-адыг темаларга солун ке- жээлериң дөтталды, эртерип турар. «Талын» совхозту Тур- алда муракты койжурлар-биле ужуражылган, «Уагустун ас чо- гал кежээни», «Отчугаш» деп кежээни эртерилзэн.

Ам бо хунерде башкыларын кол кичээлгени дооукту класс- тарга хаара туттуган. Кайра- даа школаын дооукчулары ку- дурве экзаменерин чедипшик- терин дооскан, ортумак артем дугайында аттестатты холга алган, амдыралдыг дөшө оруунче ки- рип болгай. «Кым болурул» деп айтырыг оларын мурнууда тур- густунуп келген.

Дооукчуларын чамдыктары кым болурун шагда-ла шилеп ал- ган, ол сорулгалын чедип алыр дөш чүткүдүг өөренип турар. Ынчалза-лаа чамдык оолдар, кыстарын мурнууда ам-лаа шитирлээр ужураг айтырыг- лар кой. Ынчанга салбырын кабуунга кой кижини чыгыл каап. Бай-Тал ортумак школазын дооукчулары-биле ужуражылга кежээни эртерилзэн ол.

«Талын» совхозтуң көдө ашыл- агый талазы-биле тускай эртен- гилерин, медицина, партия, ком- совет акылдакчыларын школа дирекциясы кежээге чалаан. Олар боттарынын профессионалдын дугайын дооукчуларга соуур- галкан. Школада өөрдилге эрге- лекчи Х. Бичелдей професси- нын шын шилин алырын дугайын, Бай-Тал школазын доос- кун, республиканын албан органи- азация, колхоз, совхоз, өөрдил- ге черлеринде ады-адыг тускай эртенгилер болу берген ажыл-

дар турар кижилерин дугайын дооукчуларга таныштырган.

«Талын» совхозтуң Бай-Тал сал- бырында мал эмчизи И. Маадры- оов, Ленинградтын көдө ашыл- агый институтунун ааичини ар- ровом К. Дукур-оов, зоотехник С. Шенгир-оов, өмч В. Ууваас, партия акылдакчы А. Адыг- бай, башкы И. Бичелдей шилеп алган эртенгине ханы ынаан, ол дөш кайы хире күзөл-чүткүдүг ажылдан чорутуруу урууларга чуугаалаашкан. Школазын доос- кан, төрөөн Тыванын улум мыйгы чарыгылаан, хөгжүдөөн дөш ажылдарына дооукчу- лары саппал бергенер кийгир- лар.

Ады-адыг мергежилди кижизил- чиретип чуугалы дооукчуларын чуректерин хайыктырып, про- фессия шилин алырына улуг ду- аалыг болган. Адак сөөдүг доо- укчуларга сөс берген. Онту классчы К. Кара-оов геолог болу- руу күзөп чоруту. Тыванын ка- зымала байлактарын шитилээр ол соуугурап чоруту. Ол-ла класстын өөреникчи Селден дөш эртенгин эмчи болуп илпт күзөли илретен.

Дооукчу класстарын еске- лаа өөреникчилер шилин алган профессиаларын чедип алырып чуугалар турганар. Темалыг ке- жээлериң Улуг Октябрьдин төгү- дүгү 50 чыл юбилега турсаадын эртерип коңчуг солун. Октябрь- ин чамдыктары—салбырын ан- гы-адыг ажыл-агый алдарында ажылдап турар 50 харыгаар-биле едүлүн ужуражылга кежээни үстүгү классчылар-биле кады эртерип деп турар.

С. ШАНЧЫ,
Бай-Талга район.

Байырлап хуннеринде

Май 1-де хундүскүнүң 2 шакта, «Шын» солунун шанналы дөш тыва хүрөш болур. Кызыл хоорайнын кубугу дөш ча адыкчыларынын маргылаады 3 шакта эгелээр. Междуречен- скинн бут бөмбүкчүлери биле №1 АТА-нын «Енисей» командала 5 шакта ойнаар. Хол бөмбүчүң, баскетболдун мар- гылааалары май 1—2 хуннеринде хундүскүнүң 12 шактан эгелээр.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлешинин чанында радио болгаш телевидение комитетинин симфониятик оркестри Гас- телло аттыг парктын ногаан театрына май 2-де 2 шакта кон- церт көргүзөр. Май 1—2-де паркка шаңналдыг оюннар, масса- лыг танчылар болур. Бо бүгү чүүлдер Кызылда культураның болгаш дыштанылганың Гастелло аттыг паркынга болур.

Режиссер Семён Туманов «Мос- фильмин» киностудиясында «Нико- лай Бауман» деп чаа фильмини тыр- тырышкынын эгелзэн. Ол фильм холга кирип, тугурбас революстун «Гриванын» сөөлү чылдарын бол- гаш өң-өлгенин дугайын чуугалар турар. Бауманын ролон артист Игорь Ледогоров күсүдөп турар. Ки- нонун тыртырышкынын наймыс- ладын ады-бүрү буудууларында чо- рудуп турар. Чалыштыг эвөс-со- руктуг революстун Николай Бауман- ның дугайында фильмин Улуг Ок- тьябнын 50 чылдыга уткуштур бе- леткеп турар.

ЧУРУНТА: фильмин тыртырып турган уезинде, Николай Бауманын ролунда артист И. Ледогоров (он та- лаазында), Савва Морозовтун ролунда — артист В. Капелан.

В. МАСТЮКОВУН фотоу,
СЭТА-нын фотохрониказы.

МАЙ 1-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Кавказтын туттурукчуу» 11, 12, 45, 2, 30, 4, 15, 6, 7, 45, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Аврораның дааштаашкымы» 12, 30, «Буруу чокту бу- рудуулаш» 2, 30, 4, 30, 6, 30, 8, 30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Танчынын сымалы» 11, 30, 1, 40, 3, 30, «Тараумарын чор- гар оолдары» 3, 30, 7, 30, 9, 20 шактарда.

«ВОСТОК»: Уругаарга дриг-турктар 10, «Кайгычтын эрес чоруу» 11, 15, 1, 5, 7, «Ынактыктын кижин» 3, 9 шактарда.

ЧАЛГЫ ТЕАТРА: «Уечу мевсерлерин хоорайы» 11, 12, 45, «Спартак» (1-ги, 2-ги сериялары) 2, 5, 10, 8, 20 шактарда.

МАЙ 2-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Кавказтын туттурукчуу» 0, 15, 11, 12, 45, 2, 30, 4, 15, 6, 7, 45, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Оларын чүгө арышарында танаан» 10, 30, 12, 30, 2, 30, 4, 30, 6, 30, 8, 30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Киночымын 11, «Кирип моорлардан азы кирери хоруг- дугу» 11, 15, 1, 15, «Тараумарын чоргар оолдары» 3, 15, 5, 15, 7, 15, 9, 15 шактарда.

«ВОСТОК»: Уругаарга дриг-турктар 10, «Кайгычтын эрес чоруу» 11, 15, 7, «Хайгычтын эрес чоруу» 1, 3, 8, «Кижин төрүтүнген» 5 шактарда.

ЧАЛГЫ ТЕАТРА: «Чержик куулар» 11, 12, 45, «Спартак» (1-ги, 2-ги сериялары) 2, 5, 10, 8, 20 шактарда.

МАЙ 3-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Кавказтын туттурукчуу» 0, 15, 11, 12, 45, 2, 30, 4, 15, 6, 7, 45, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Паспорт чок кижин» 2, 30, 6, 30, «Болур азы болбас» 4, 30, 8, 30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Киночымын 11, «Арын-пүргө уткуй» 1, 40, 3, 30, 5, 30, 7, 30, 9, 20 шактарда.

«ВОСТОК»: «Эң-не таарымча чок эвөс хуп» 3, 5, 9, «Давте кудумчуу- да өлүрүчү чорук» 7 шактарда.

ЧАЛГЫ ТЕАТРА: «Хайгычтын эрес чоруу» 5, 7, 9 шактарда.